

ENIGMA

ROBERT HARRIS BIJ UITGEVERIJ CARGO

Vaderland
Pompeii
Imperium
Geest
Lustrum
De angst-index
De officier
Dictator
Conclaaf

Robert Harris

Enigma

VERTAALD DOOR
ROGIER VAN KAPPEL

2017
AMSTERDAM

Cargo is een imprint van Uitgeverij De Bezige Bij,
Amsterdam | Antwerpen

Copyright © 1995 Robert Harris

Copyright Nederlandse vertaling © 1996, 2017 Rogier van Kappel
De eerste druk verscheen in 1996 bij Uitgeverij De Boekerij, Amsterdam

Vierde druk 2017

Oorspronkelijke titel *Enigma*

Oorspronkelijke uitgever Hutchinson, Londen

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagbeeld Ron Ellis

Foto auteur Peter von Felbert

Vormgeving binnenwerk Perfect Service, Schoonhoven

Druk Wöhrmann, Zutphen

ISBN 978 90 234 5658 2

NUR 305

uitgeverijcargo.nl

Voor Gill,
en voor Hollie en Charlie,
QXQF VFLR TXLG VLWD PRUA

Noot van de auteur

Deze roman is gesitueerd tegen de achtergrond van een werkelijke, historische gebeurtenis. De Duitse codeberichten die in de tekst geciteerd worden, zijn alle authentiek. De personages zijn echter volkomen fictief.

‘Het ziet ernaar uit dat Bletchley Park de grootste prestatie is die Groot-Brittannië geleverd heeft in de periode 1939-1945, en misschien wel in deze eeuw.’

George Steiner

‘Een mathematisch bewijs dient op een eenvoudig en overzichtelijk gestructureerd sterrenbeeld te lijken, en niet op de een of andere slordige sterrenhoop ergens in de Melkweg. Een schaakprobleem heeft bovendien iets onverwachts en beschikt over een bepaalde doelmatigheid; het is van doorslaggevend belang dat de zetten verrassend zijn en dat elk stuk op het bord een functie heeft.’

G.H. Hardy, *A Mathematician's Apology*

E E N

Whispers

WHISPERS (gefluister): de geluiden die een vijandelijke radiozender maakt onmiddellijk voordat deze een gecijferde boodschap begint uit te zenden.

A Lexicon of Cryptography

(‘Most Secret’, Bletchley Park, 1943)

Cambridge in de vierde winter van de oorlog: een spookstad.

Een onophoudelijke wind die meer dan vijftienhonderd kilometer lang geen enkel obstakel had ontmoet dat hem zijn scherpte had kunnen ontnemen, kwam aanstormen over de Noordzee en raasde laag over de Fens. Hij liet de borden die de weg wezen naar de schuilkelders van Trinity New Court wild heen en weer klapperen, beukte tegen de dichtgespijkerde ramen van King's College Chapel en joeg door de vierkante binnenplaatsen en trappenhuisen, zodat de paar wetenschappelijk medewerkers en studenten die er nog woonden noodgedwongen op hun kamers bleven. Halverwege de middag waren de smalle, met keien geplaveide straatjes volkomen uitgestorven en na zonsondergang was er nergens meer een licht te bekenen, zodat de universiteit in een duisternis gehuld werd die ze sinds de middeleeuwen niet meer had gekend. Een processie van monniken die langzaam over Magdalen Bridge naar de avonddienst schuifelde, zou tegen deze achtergrond nauwelijks uit de toon zijn gevallen.

Door de verduistering waren de tussenliggende eeuwen in het niets opgelost.

Medio februari 1943 kwam een jonge wiskundige naar deze troosteloze plek op de vlakten van zuidelijk Engeland. Zijn naam was Thomas Jericho. De autoriteiten van zijn college, King's, waren nog geen dag van tevoren van zijn komst op de hoogte gesteld, en hadden dus nauwelijks voldoende tijd gekregen om zijn kamers weer te laten openen, zijn bed op te laten maken en het stof van meer dan drie jaar van zijn boekenplan-

ken en vloerkleden te laten vegen. En zelfs die moeite zouden ze niet genomen hebben als de Provost* van het college in eigen persoon niet zou zijn opgebeld door iemand die een wat onduidelijke maar heel hoge functie bekleedde bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, die hem had verzocht om ‘meneer Jericho op te vangen tot hij weer voldoende hersteld is om zijn taken te hervatten’.

‘Natuurlijk,’ antwoordde de Provost, die zich bij de naam Jericho absoluut geen gezicht voor de geest kon halen. ‘Maar natuurlijk. Het zal ons een genoegen zijn hem weer welkom te heten.’

Terwijl hij dat zei, sloeg hij het register open en bladerde het door tot hij de naam vond: Jericho, T.R.G.; toegelaten als student in 1935; in 1938 cum laude geslaagd in de exacte vakken; aangesteld als beginnend wetenschappelijk medewerker tegen tweehonderd pond per jaar; niet meer op de universiteit gesignaleerd sinds het uitbreken van de oorlog.

Jericho? Jericho? De Provost kon hem op zijn best vaag voor de geest halen. Een wazige, puberale vlek op een groepsfoto. Misschien dat de naam vroeger iets voor hem betekend zou hebben, maar de oorlog had het sonore ritme van toelaten en slagen grof verstoord en alles verkeerde nu in een staat van chaos. De Pitt Club was een ‘British Restaurant’. In de tuin van St. John’s groeiden aardappelen en uien...

‘Tot voor kort heeft hij zich beziggehouden met werk van het allerhoogste nationale belang,’ ging de beller verder. ‘We zouden het op prijs stellen als hij niet gestoord werd.’

‘Begrepen,’ zei de Provost. ‘Begrepen. Ik zal erop letten dat hij met rust wordt gelaten.’

‘We zijn u zeer erkentelijk.’

De ambtenaar verbrak de verbinding. *Werk van het aller-*

* Het hoofd van de wetenschappelijke staf van een college aan de universiteit van Oxford of Cambridge. (Vert.)

hoogste nationale belang, mijn God... De oude man wist wat dat betekende. Nadat hij had opgehangen, bleef hij nog even naar de hoorn staren, en ging toen op zoek naar de beheerder van de gebouwen.

Een college van de universiteit van Cambridge is een dorp – met die typisch dorpse honger naar geroddel die alleen maar heviger wordt als het dorpje voor negentig procent leegstaat – en Jericho's terugkeer verlokte de huishoudelijke staf tot urenlange analyses.

Om te beginnen was er de manier waarop hij was aangekomen: een paar uur nadat de Provost gebeld was, laat in de avond, terwijl het sneeuwde. Hij had met een deken om zich heen geslagen op de achterbank gezeten van een holle en donkere officiële Rover, die werd bestuurd door een jonge chauffeuse in het donkerblauwe uniform van de Women's Royal Navy. Kite, de portier, die had aangeboden om de koffers van de bezoeker naar diens kamers te dragen, had verteld dat Jericho zijn twee gebutste leren koffers stevig had vastgegrepen en had geweigerd om er ook maar één los te laten, hoewel hij er zo bleek en uitgeput uitzag dat Kite eraan had getwijfeld of hij zonder hulp de wenteltrap op zou komen.

Dorothy Saxmundham, het kamermeisje, was de volgende die hem had gezien, toen ze de dag daarop zijn kamer was binnengelopen om op te ruimen. Hij had in zijn kussens geleund naar buiten zitten staren, naar het mengsel van natte sneeuw en hagel dat op de rivier neerplensde, en zijn hoofd niet omgedraaid, haar zelfs niet aangekeken. Hij leek haar aanwezigheid niet eens opgemerkt te hebben, die arme man, maar toen ze een van zijn koffers opzij had willen zetten, was hij ineens rechtop gaan zitten – 'Wilt u daar niet aankomen, mevrouw Sax. Dank u wel' – en even later had ze weer op de overloop gestaan. Ze was nog geen vijftien seconden binnen geweest.

Hij had maar één bezoeker gehad: de arts van het college,

die twee keer was langsgekomen, beide keren ongeveer een kwartier op zijn kamer was gebleven en daarna zonder een woord te zeggen weer vertrokken was. De eerste week had hij alle maaltijden naar zijn kamer laten brengen. Hij at trouwens niet veel, zei Oliver Bickerdyke, die in de keuken werkte en drie keer per dag een dienblad naar boven bracht. Als hij het een uur later weer weghaalde, was het eten nauwelijks aangeraakt. Bickerdykes grote primeur, die rond de kolenkachel in de portiersloge tot minstens een uur intense speculatie had geleid, was dat hij de jongeman aan zijn bureau had zien zitten werken... met een jas over zijn pyjama, een das om en een paar wanten aan. Doorgaans liet Jericho 'zijn eikenhout zien' – wat wilde zeggen dat hij de zware buitendeur van zijn studeerkamer stevig gesloten hield – en riep hij beleefd dat zijn dienblad buiten neergezet kon worden. Maar op deze ene ochtend, zes dagen na zijn dramatische aankomst, had hij de deur op een kier laten staan. Bickerdyke streek er opzettelijk zo licht met zijn knokkels overheen dat het geluid van zijn kloppen door geen enkel levend wezen opgemerkt zou kunnen worden, behalve dan misschien door een grazende gazelle, en voordat Jericho zich had kunnen omdraaien, was Bickerdyke de drempel al over en bevond hij zich op nog geen meter afstand van zijn prooi. Hij had net voldoende tijd om een paar stapels papier op te merken ('Vol cijfers en diagrammen, Griekse letters en zo.') voordat er haastig iets overheen werd gelegd en hij de kamer uit werd gestuurd. Daarna was de deur op slot gebleven.

Toen ze de volgende ochtend naar Bickerdykes verhaal zat te luisteren, voegde Dorothy Saxmundham, die niet voor hem wilde onderdoen, er nog een detail aan toe. Meneer Jericho had een klein gaskacheltje in zijn zitkamer en een haard in zijn slaapkamer. In die haard, die ze die ochtend nog had schoongemaakt, had hij duidelijk een stapel papier verbrand. Er viel een stilte terwijl de aanwezigen deze informatie tot zich lieten doordringen.

‘Het zou *The Times* kunnen zijn,’ zei Kite na een poosje. ‘Ik schuif iedere ochtend een exemplaar van *The Times* onder zijn deur door.’

Nee, zei mevrouw Sax. Het waren geen oude kranten geweest. Die lagen allemaal nog op een stapel naast zijn bed. ‘Volgens mij heeft hij ze helemaal niet gelezen. Hij doet alleen maar het cryptogram.’

Bickerdyke suggereerde dat hij brieven had verbrand. ‘Misschien wel liefdesbrieven,’ voegde hij er met een brede grijns aan toe.

‘Liefdesbrieven? Hij? Schiet op.’ Kite zette zijn antieke bolhoed af, tuurde even aandachtig naar de gerafelde rand, en zette hem toen weer zorgvuldig op zijn kale hoofd. ‘En bovendien heeft hij hier nog helemaal geen brieven gehad.’

En dus kwamen ze noodgedwongen tot de conclusie dat wat Jericho in de haard had verbrand, zijn werk was geweest, werk dat zo geheim was dat niemand zelfs maar een snipper van zijn kladblaadjes onder ogen mocht krijgen. Omdat er verder geen harde gegevens beschikbaar waren, werd het ene verzinsel gevolgd door het andere. Hij was een wetenschapper in dienst van de regering, besloten ze. Nee, hij werkte voor de Inlichtingendienst. Nee, nee... hij was een genie. Hij had een zenuwzinking gehad. Zijn aanwezigheid hier in Cambridge was een staatsgeheim. Hij had vrienden op hoge posten. Hij had meneer Churchill ontmoet. Hij had de koning ontmoet...

Het zou hun plezier hebben gedaan om te weten dat al die gissingen volkomen juist waren.

Drie dagen later, op vrijdagochtend 26 februari, werd het raadsel nog groter.

Kite was de eerste postbestelling aan het sorteren. Hij had een klein zakje brieven in zijn hand en was ze een voor een in de weinige postvakjes aan het schuiven waarvan de eigenaar zich nog in het college bevond, toen hij maar liefst drie enveloppen

aantrof die geadresseerd waren aan T.R.G. Jericho Esq. Het oorspronkelijke adres op de enveloppen was dat van de White Hart Inn in Shenley Church End, Buckinghamshire, en vandaar uit waren ze doorgestuurd naar King's. Een ogenblik wist Kite niet hoe hij het had. Was die vreemde jongeman voor wie ze zo'n buitenissige identiteit hadden ontworpen, in werkelijkheid een *kroegbaas*? Hij schoof zijn brilletje op zijn voorhoofd, hield de envelop met gestrekte arm voor zich en tuurde met halfdichte ogen naar de poststempels.

Bletchley.

Op de achtermuur van de portiersloge hing een oude topografische kaart van de dichtbevolkte driehoek in zuidelijk Engeland die wordt begrensd door Cambridge, Oxford en Londen. Bletchley lag aan weerszijden van een groot spoorwegknooppunt, precies halverwege de twee universiteitssteden. Shenley Church End was een klein gehucht ongeveer zes kilometer ten noordwesten daarvan.

Kite richtte zijn aandacht op de interessantste envelop. Hij bracht hem naar zijn dikke, blauw dooraderde neus. Hij snoof eraan. Hij sorteerde nu al meer dan veertig jaar post en wist het handschrift van een vrouw onmiddellijk te herkennen; het was duidelijker en netter, wat ronder en minder hoekig dan dat van een man. Op een gasstelletje achter op de kachel stond een ketel met kokend water. Hij keek snel om zich heen. Het was nog voor achten, en nog maar nauwelijks licht buiten. Een paar seconden later was hij de alkoof binnengestapt en hield hij de klep van de envelop in de stoom. De klep was van dun en voddig oorlogspapier gemaakt en met goedkope lijm dichtgeplakt. De klep werd snel vochtig, krulde om en ging open, zodat Kite er een briefkaart uit kon halen.

Hij had hem net doorgelezen toen hij de deur van de loge hoorde opengaan. Een plotselinge windvlaag deed de ruiten rammelen. Hij duwde de kaart weer in de envelop, stak zijn pink in de pot die naast het kacheltje gereedstond, duwde de

klep weer dicht en stak toen achteloos zijn hoofd om de hoek om te zien wie er binnen was gekomen. Hij schrok zich een rolberoerte.

‘Lieve hemel... goedemorgen... meneer Jericho... meneer...’

‘Is er post voor me, meneer Kite?’ Jericho’s stem klonk vast, maar hij leek te wankelen op zijn benen en klemde de balie vast als een zeeman die na een lange zeereis net aan wal is gekomen. Hij was een bleke jongeman, heel kort van stuk, met donker haar en donkere ogen; twee duisternissen die de bleekheid van zijn huid nog opvallender maakten.

‘Voor zover ik heb gezien niet, meneer, maar ik zal nog eens kijken.’

Waardig trok Kite zich weer terug in zijn hokje en probeerde de vochtige envelop glad te strijken met zijn mouw. De envelop was maar een klein beetje gekreukt. Hij schoof hem midden in een handvol brieven en liep weer naar de balie. Terwijl hij daar het stapeltje doorzocht, gaf hij een virtuoze pantomime ten beste – al zei hij het zelf – van iemand die een stapel brieven doorzoekt.

‘Nee, nee, niets, nee. Ah, ja, hier is iets. Goeie help. En nog twee.’ Kite stak zijn arm over de balie en hield ze hem voor. ‘Uw verjaardag, meneer?’

‘Gisteren.’ Zonder de enveloppen een blik waardig te keuren stopte Jericho ze in de binnenzak van zijn overjas.

‘Nog vele jaren, meneer.’ Kite zag de enveloppen uit het zicht verdwijnen en slaakte een diepe maar onhoorbare zucht van opluchting. Hij sloeg zijn armen over elkaar en leunde over de balie. ‘Mag ik eens raden hoe oud u bent, meneer? Ik meen me te herinneren dat u in ’35 bent toegelaten. Dus dan bent u nu... een jaar of zesentwintig?’

‘Is dat mijn krant, meneer Kite? Laat ik die dan maar meteen meenemen. Dat spaart u de moeite.’

Kite gromde, duwde zichzelf weer recht op en pakte de krant. Toen hij die aangaf, deed hij een laatste poging tot conversatie

en zei iets over het bevredigende verloop van de oorlog in Rusland sinds Stalingrad. Volgens hem was het nu wel afgelopen met Hitler... maar natuurlijk zou hij, Jericho, wel veel recentere informatie over dat soort zaken hebben dan hij, Kite...? De jongeman glimlachte alleen maar.

‘Ik denk niet dat mijn informatie over wat dan ook recent is dan die van u, meneer Kite, zelfs niet over mijzelf. Als ik aan uw methoden denk...’

Een ogenblik wist Kite niet zeker of hij het wel goed verstaan had. Hij keek Jericho indringend aan, maar die beantwoordde zijn blik en in de bruine ogen waarmee hij dat deed, leek plotseling iets van leven teruggekeerd te zijn. Toen, nog steeds glimlachend, knikte Jericho goedemorgen, stak zijn krant onder zijn arm en liep weg. Door zijn van tralies voorziene raam keek Kite hem na: een slanke gestalte met een paars met witte universiteitsdas om, die onvast en met gebogen hoofd tegen de wind in liep. ‘Mijn methoden,’ herhaalde hij zachtjes. ‘Mijn *methoden*?’

Die avond, toen ze zoals gewoonlijk met zijn drieën rondom het kolenkacheltje zaten, was hij in staat om een volkomen nieuwe hypothese naar voren te brengen voor Jericho’s aanwezigheid hier. Hoewel hij natuurlijk niet kon onthullen hoe hij aan zijn informatie kwam, was die buitengewoon betrouwbaar. (Hij liet doorschemeren dat er een gesprek van man tot man had plaatsgevonden.) Zonder nog te denken aan de minachting waarmee hij dat idee aanvankelijk verworpen had, verzekerde Kite de anderen dat de jongeman leed aan een gebroken hart.

Jericho maakte zijn brieven niet meteen open. In plaats daarvan rechtte hij zijn schouders en leunde voorover tegen de wind in. Na een week op zijn kamer bezorgde de zuurstof die nu hard in zijn gezicht werd geblazen hem een licht gevoel in zijn hoofd. Bij de gemeenschappelijke ruimte voor de beginnende wetenschappelijk medewerkers sloeg hij rechts af en stapte het tegelpad op dat dwars over het collegeterrein liep en uitkwam bij het kleine, hoge bruggetje naar de uiterwaard erachter. Aan zijn linkerhand stond de hal van het college en rechts van hem, aan de overkant van een uitgestrekt grasveld, zag hij de indrukwekkende rotsachtige wand van de kapel. Met flapperende pijpen dobberde een kleine rij koorknaapjes rond in de grijze luwte daarvan.

Hij bleef stilstaan. Een windvlaag deed hem wankelen op zijn hielen en dwong hem snel een stap naar achteren te zetten. Aan één kant van het pad gaf een door niet-gesnoeide klimop overwoekerde stenen boog toegang tot een portiek. Uit pure gewoonte wierp hij een snelle blik op de ramen van de tweede verdieping. Ze waren donker en er zaten jaloezieën voor. Ook hier had de klimop ongehinderd zijn gang kunnen gaan, zodat enkele van de kleine ruitvormige stukjes glas nu schuilgingen achter dik gebladerte.

Hij aarzelde even, liep toen het pad af en ging in de schaduw onder de sluitsteen van de boog staan.

De trap was nog precies zoals hij zich die herinnerde. Alleen was deze vleugel van het college nu afgesloten en had de wind dode bladeren in het trappenhuis opgehoopt. Een oude krant kromde zich om zijn benen als een hongerige kat. Hij probeerde

de lichtknop, maar het enige wat dat opleverde was een klikkend geluid. Er zat geen gloeilamp in de fitting. De naam kon hij echter nog steeds onderscheiden: een van de drie die met elegante witte hoofdletters op een houten plank geschilderd waren. De verf zat inmiddels vol scheurtjes en was grijs geworden.

TURING, A.M.

Hij herinnerde zich hoe zenuwachtig hij was geweest toen hij deze trap voor de eerste keer op was gelopen – Wanneer? In de zomer van 1938? In een andere wereld – en daar een man had aangetroffen die nauwelijks vijf jaar ouder was dan hijzelf, en zo verlegen als een eerstejaars, met een donkere haarlok die telkens voor zijn ogen zakte: de grote Alan Turing, de auteur van *Computable Numbers*, de stamvader van de Universele Rekenmachine...

Turing had hem gevraagd wat hij in zijn eerste jaar als onderzoeksonderwerp wilde nemen.

‘Riemanns theorie van de priemgetallen.’

‘Maar daar doe ik zelf ook al onderzoek naar.’

‘Dat weet ik,’ flapte Jericho eruit. ‘Daarom heb ik die gekozen.’

Turing had moeten lachen om dat schandalige vertoon van heldenverering en hoewel hij het niet prettig vond om onderwijs te geven, had hij erin toegestemd toezicht te houden op Jericho’s onderzoek.

Nu stond Jericho op de overloop en voelde aan Turings deur. Op slot, natuurlijk. Er zat nu een zwarte veeg op zijn hand. Hij probeerde zich te herinneren hoe de kamer er had uitgezien. Voornamelijk slordig en vies. De vloer was bezaaid met boeken, kladblaadjes en brieven, vuile kleren en halflege conservenblikjes. Op de schoorsteenmantel boven de gashaard zat een teddybeer die Porgy heette, en in een hoek stond een gebutste viool die Turing ooit eens op de kop had getikt in een uitdragerij.

Turing was te verlegen geweest om hem goed te leren kennen. En bovendien had Jericho hem na Kerstmis 1938 nauwe-

lijks meer gesproken. Turing had zijn supervisies regelmatig op het laatste ogenblik afgezegd met het excuus dat hij naar Londen moest. Of Jericho was de trap op gelopen en had aangeklopt zonder dat er was opengedaan, hoewel hij gewoon had gevoeld dat Turing aan de andere kant van de deur stond. Toen de twee mannen elkaar eindelijk weer ontmoetten, omstreeks Pasen 1939, niet lang nadat de nazi's Praag waren binnengetrokken, had Jericho de moed opgebracht om te zeggen: 'Hoort u eens, meneer, als u mijn supervisie niet wilt doen...'

'Dat is het niet.'

'Of als u voortgang hebt geboekt met de Riemann-hypothese en daar niets over kwijt wilt...'

Turing had geglimlacht. 'Tom, ik kan je verzekeren dat ik geen enkele voortgang heb geboekt met de Riemann-hypothese.'

'Wat is er dan...?'

'Het gaat niet om Riemann.' En hij had er met een heel zachte stem aan toegevoegd: 'Er gebeurt tegenwoordig ook in de wiskunde het een en ander in de wereld...'

Twee dagen later had Jericho een briefje in zijn postvak gevonden.

'Komt u vanavond een glas sherry bij mij drinken, alstublieft. F.J. Atwood.'

Plotseling voelde Jericho zich uitgeput. Hij draaide zich om, greep de uitgesleten trapleuning vast en liep behoedzaam de trap af, stapje voor stapje, als een oude man.

Atwood. Niemand weigerde een uitnodiging van Atwood, de professor Antieke Geschiedenis die al decaan van het college was toen Jericho nog geboren moest worden, een man met een spinnenweb van connecties in Whitehall. Het was bijna zoiets als een persoonlijke oproep van God.

'Spreek je moderne talen?' Dat was het eerste geweest wat Atwood had gevraagd terwijl hij de sherry inschonk. Hij was in de vijftig en vrijgezel, getrouwd met het college. Zijn boeken namen een duidelijk zichtbare plaats in op de boekenplank achter

hem. *The Greek and Macedonian Art of War. Caesar as Man of Letters. Thucydides and His History.*

‘Alleen Duits.’ Als puber had Jericho die taal geleerd om de grote 19de-eeuwse mathematici Gauss, Kummer en Hilbert te kunnen lezen.

Atwood had geknikt en hem een kristallen glas met een klein beetje heel droge sherry overhandigd. Hij volgde Jericho’s blik toen die naar de boeken keek. ‘Ken je Herodotus misschien? Ken je het verhaal van Histiaeus?’

Het was een retorische vraag; dat waren Atwoods vragen meestal.

‘Histiaeus wilde vanaf het Perzische hof een bericht sturen aan zijn schoonzoon, de tiran Aristagoras te Milete, waarin hij hem dringend verzocht in opstand te komen. Histiaeus was echter bang dat zijn brief onderschept zou worden. Hij loste het probleem op door het hoofd van de slaaf die hij het meest vertrouwde kaal te scheren en de boodschap op diens kale hoofd te laten tatoeëren. Daarna wachtte hij tot het haar weer was aangegroeid en stuurde hem toen naar Aristagoras met het verzoek om zijn haar te laten knippen. Riskant, maar in dit geval heeft het gewerkt. Gezondheid.’

Later kwam Jericho te weten dat Atwood al zijn rekruten dezelfde verhalen vertelde. Histiaeus en zijn kale slaaf werden gevolgd door Polybius en zijn codeervierkant. Daarna kwam Caesars brief aan Cicero, die geschreven was met behulp van een alfabet waarin de *a* versleuteld was tot *d*, de *b* tot *e*, de *c* tot *f* enzovoort. Als laatste kwam het lesje etymologie; hij draaide daarmee nog steeds om het onderwerp heen, maar zat er nu wel een stuk dichterbij.

‘Het Latijnse *crypta*, afkomstig van de Griekse stam *κρυπτα*, wat “verborgen, verscholen” betekent. Dat werd *crypte*, de plek waar de doden begraven werden, en *crypto*, geheim. Crypto-communist, cryptofascist... Je bent trouwens geen van beiden, hè?’

‘Ik ben geen plek waar de doden begraven worden, nee.’

‘*Cryptogram...*’ Atwood had zijn glas tegen het licht gehouden en tuurde met half dichtgeknepen ogen naar de bleke vloeistof. ‘*Cryptoanalyse...* Turing heeft gezegd dat hij denkt dat je daar nogal goed in zou kunnen zijn...’

Tegen de tijd dat Jericho bij zijn kamer aankwam, had hij koorts. Hij deed de deur op slot en liet zich voorover op zijn onopgemaakte bed vallen, met zijn jas nog aan en zijn das nog om. Na een tijdje hoorde hij voetstappen en werd er op zijn deur geklopt.

‘Ontbijt, meneer.’

‘Zet het maar naast de deur, dank u wel.’

‘Alles in orde, meneer?’

‘Prima.’

Hij hoorde hoe het dienblad op de vloer werd gezet en de man weer wegliep. De kamer leek heen en weer te wiebelen en tot wanstaltige proporties uit te dijen en in te krimpen. Plotse-ling was een hoek van het plafond enorm groot en zo dichtbij dat hij hem kon aanraken. Hij sloot zijn ogen en in de duister-nis kwamen de visioenen op...

...Turing, met die verlegen halve glimlach van hem: ‘Tom, ik kan je verzekeren dat ik geen enkele voortgang heb geboekt met de Riemann-hypothese...’

...Logie, die hem enthousiast de hand stond te schudden in de Bombebarak en die boven het kabaal van de machines uit brulde: ‘De eerste minister was net aan de lijn om je te feliciteren...’

...Claire, die met haar vingers over zijn wang streek en fluisterde: ‘Arme Tom, ik heb je wel het hoofd op hol gebracht, hè? Arme Tom...’

...‘Achterruit’ – een mannenstem, Logies stem – ‘Achterruit, geef hem wat lucht...’

En toen was er niets.

Het eerste wat hij deed toen hij wakker werd, was op zijn horloge kijken. Hij was ongeveer een uur lang buiten kennis geweest. Hij ging rechtop zitten en klopte op de zak van zijn overjas. Hij had ergens een notitieboekje waarin hij de symptomen en de duur van elke aanval noteerde. Het was een ontstellend lange lijst. In plaats daarvan vond hij de drie enveloppen.

Hij legde ze naast elkaar op het bed en bleef er een tijdje naar kijken. Toen maakte hij er twee open. De ene was een kaart van zijn moeder, de andere van zijn tante, en ze wensten hem alle twee een prettige verjaardag. Geen van beide vrouwen had er ook maar een flauw benul van waar hij zich mee bezighield, en hij wist dat ze zich allebei schuldig en teleurgesteld voelden dat hij geen uniform droeg en niet beschoten werd, zoals de zoons van het grootste deel van hun vriendinnen.

‘Maar wat moet ik de mensen zeggen?’ had zijn moeder hem tijdens een van zijn korte bezoeken wanhopig gevraagd, toen hij voor de zoveelste keer had geweigerd haar te vertellen wat zijn werk inhield.

‘Zeg ze maar dat ik bij een verbindingdienst van de overheid werk,’ had hij gezegd. Volgens hun instructies was dat de formule die ze moesten gebruiken als er mensen bleven doorvragen.

‘Maar misschien willen ze wel iets meer weten.’

‘Dan gedragen ze zich verdacht en moet u de politie bellen.’

Zijn moeder had zich gerealiseerd wat een sociale catastrofe het zou zijn als haar bridegroepeje door de plaatselijke inspecteur van politie ondervraagd werd, en liet de zaak verder maar rusten.

En de derde brief? Net als Kite daarnet gedaan had, draaide hij hem om en rook eraan. Was het zijn verbeelding of snoof hij een spoor van parfum op? *Ashes of Roses* van Bourjois, een heel klein flesje waar hij nog maar een maand geleden bijna failliet aan was gegaan. Hij gebruikte zijn rekenliniaal als briefopener en sneed de envelop open. Het was een goedkope prentbriefkaart, zonder veel aandacht gekozen. Er stond een schaal met fruit op – hoe